

Nr 151.

Av herr **Ahlberg m. fl.**, om utfyllnad av inkomstklyftan mellan tjänstepension och folkpension.

Vid förhandlingar med tjänstemännens huvudorganisationer uppnåddes år 1946 enighet om att tjänstepensionen och den ej inkomstprövade folkpensionen skulle sammanfogas och inkomstklyftan från pensionstillfället till 67 års ålder utfyllas. I prop. nr 282 år 1947 lämnades en redogörelse för förhandlingsresultatet samt för 1946 års pensionsakkunnigas utredning och förslag till hur sammanfogandet skulle genomföras. Förslaget lämnades utan erinran från departementschefens sida och antogs av riksdagen.

Den närmast till hands liggande och samtidigt enklaste lösningen förefaller ha varit om folkpensionen — till efter försäkringstekniska grunder framräknat belopp — kunnat utgivas från pensionstillfället. Bland annat hade pensionären i så fall blivit underkunnig om pensionsinkomstens sammansättning och funnit att tjänstepensionen utgick med oförändrat belopp även sedan han uppnått 67 års ålder. De sakkunniga har delat denna uppfattning men uppger sig ha måst avstå från denna utväg eftersom den förutsatte en ändring i lagen om folkpensionering. De nödgades därför välja en form, som för att vara användbar nödvändiggjorde teoretiskt och praktiskt otillfredsställande generaliseringar och som därtill över huvud taget icke är acceptabel vid nämnvärda förändringar av de förutsättningar med vilka de sakkunniga hade att räkna. För det första måste kommitterade bortse från skillnaden i den ej inkomstprövade folkpensionens belopp. Vid ifrågavarande tillfälle skulle för vissa pensionärer beloppet komma att utgöra 1 000 och för andra 800 kronor per år. Sistnämnda belopp valdes men nedrundades till 792 kronor för att bli jämnt delbart med 12. Inkomstklyftan för ensamstående blev sålunda icke till fullo överbryggad. För det andra kunde hänsyn icke tagas till att pensionsåldrarna varierade mellan ytterligheterna 60 och 67 år. En genomsnittlig pensionsålder fixerades, varigenom, vilket de sakkunniga också påpekar, betydande orättvisor måste uppkomma.

Tjänstepensionen hade bestämts att vid full anställningstid motsvara 2/3 av tjänstens slutlön i ortsgrupp 2, minskad med i genomsnitt något över 100 kronor per år. När på antytt sätt den antagna folkpensionen och den genomsnittliga pensionsåldern bestämts, framräknades det belopp varmed tjänstepensionen kunde höjas för tiden fram till 67 års ålder om summan av tjänstepensionen och tillägget från nämnda ålder minskades med 792 kronor. Tillägget och avdraget skulle i teorien väga jämnt. Med denna lösning skulle pensionären erhålla i stort sett lika pensionsinkomst före och efter 67 års ålder. Att nödvändiga generaliseringar medförde att så icke blev fallet i praktiken annat än i undantagsfall framgår av vad som ovan anförts.

Om innebörden av denna omläggning av den statliga pensionsplanen informerades tjänstemännen på skilda sätt och främst genom de fackliga organisationernas tidskrifter. Icke dess mindre har det visat sig, att många och måhända flertalet pensionsberättigade icke är förtrogna med det tillämpade systemet. Till en del är detta beroende av svårigheten för lekmannen att sätta sig in i och bedöma ett övervägande försäkringstekniskt problem. Psykologiskt sett förefaller dessutom lösningen mindre tillfredsställande eftersom sammanflätandet av tjänste- och folkpensionerna till synes endast tager sig uttryck däri att tjänstepensionen sänkes vid 67 års ålder. Tjänstepensionen förefaller sålunda att till en del ätas upp av den icke inkomstprövade folkpensionen ehuru denna uppgivits ovillkorligt tillkomma alla medborgare. Pensionärer som uppnår 67 års ålder utan att dessförinnan ha gjort klart för sig hur pensionssystemet verkar ger också ofta uttryck åt sitt missnöje med att staten i motsats till flertalet övriga arbetsgivare berövat sina tjänstemän förmåner som tillkom vid folkpensionsreformen.

I motioner från vårt håll (I:311 och II:406) till 1952 års riksdag erinrades om ovan relaterade förhållanden, varjämte en del exempel androgs till belysande av vissa inadvartenser och otillfredsställande effekter av systemet för tjänstepensionens anknytning till den ej inkomstprövade folkpensionen. I motionen gjordes vidare gällande att om folkpensionen med motsvarande minskning respektive höjning av pensionsbeloppen kunde uttagas före eller efter 67 års ålder, det icke endast skulle bli möjligt att rationellt och definitivt sammanfoga tjänste- och folkpensionerna för statens anställda, utan också underlätta motsvarande anordningar på det kommunala och privata området. Förslaget om en utredning bifölls emellertid icke då ärendet förutsattes bli föremål för övervägande av för vissa pensionsproblem redan tillsatta kommittéer. Anledning föreligger emellertid enligt vår mening att taga frågan till omprövning i vart fall i vad det gäller statens egna tjänstemän. Skälen härtill är i huvudsak följande:

1. Nuvarande system föranleder missförstånd, skapar irritation bland pensionärerna och är behäftat med brister som i individuella fall ger anledning till berättigat missnöje.

2. Pensionsåldern har numera höjts för betydande grupper utan att detta föranlett den justering vartill ändringar bort ge anledning.

3. Den höjning av folkpensionen utöver anpassningen efter levnadskostnadsstegring som redan genomförts och framför allt den av regeringen nu föreslagna gör en justering ofrånkomlig såvida man över huvud taget skall respektera den med organisationerna träffade uppgörelsen att utfylla inkomstklyftan från pensionstillfället.

Ehuru vi alltjämt anser att starka skäl talar för att de i förutnämnda motion till 1952 års riksdag angivna problemen hade bort utredas i ett sammanhang av därtill särskilt utsedda sakkunniga inskränker vi oss till yrkandet att för närvarande allenast frågan om en rationell anknytning till folkpensionen för statens egna anställda bringas till en lösning.

I enlighet härmed får vi hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära skyndsamt utredning — verkställd antingen efter direktiv därom av 1951 års pensionsutredning eller av särskilda för uppdraget utsedda — och förslag till utfyllnad av inkomstklyftan mellan tjänste- och folkpensionen på sätt i denna motion angivits.

Stockholm den 27 januari 1953.

Ernst Ahlberg.

R. Lundqvist.

Erik Arrhén.

Ragn. Bergh.
